

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Mikołaj Pawlak

Warszawa, 29 marca 2022 roku

ZEW.422.6.2022.ZA

**Pani
Marlena Małąg
Minister Rodziny
i Polityki Społecznej**

mając na względzie dobro dzieci opuszczających, po osiągnięciu pełnoletności, placówki różnego typu – pieczy zastępczej, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę, chciałbym zwrócić uwagę Pani Minister, że nadal nie zostały ujednolicone przepisy prawa regulujące ich proces usamodzielniania.

Pismem znak: DSR.I.8303.19.2018.MT (z 30 maja 2018 r.) ówczesne Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej poinformowało, że dostrzega rozbieżności w przepisach ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* regulujących pomoc dla osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą i przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*, oraz aktów wykonawczych do niej, w zakresie procesu usamodzielniania osób opuszczających domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę i młodzieżowe ośrodki wychowawcze. W związku z powyższym zaproponowano wówczas nowe rozwiązania.

**Rzecznik
Praw Dziecka**
Mikołaj Pawlak

Ważną zmianą miała być likwidacja kryterium dochodowego w art. 142 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który zniechęca osoby usamodzielniane, którym zwykle proponuje się minimalne wynagrodzenie za pracę, do podejmowania zatrudnienia.

Jednak nadal przebywająca w takich placówkach młodzież jest usamodzielniana na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹ lub przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej², które w tym zakresie nie są spójne. Powoduje to nierówne traktowanie różnych grup młodzieży wchodzącej w dorosłe życie. Dodatkowo niezbędne jest też urealnienie kwot na usamodzielnienie.

Jako przykład rozbieżności w pomocy, którą otrzymuje młodzież na podstawie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, można wskazać uregulowania określające wysokość kwoty przyznawanej na usamodzielnianie. Art. 89 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej stanowi: *Wysokość pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki i pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz wartość pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej ustala się od kwoty 1647zł³, zwanej dalej „podstawą”*. Ponadto zgodnie z art. 9 tej ustawy:

- ust. 1: *Kryteria dochodowe podlegają weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyniku badań progu interwencji socjalnej. Badania progu interwencji socjalnej dokonuje Instytut Pracy i Spraw Socjalnych;*
- ust. 5: *Kwota stanowiąca podstawę ustalenia wysokości pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, na kontynuowanie nauki i pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej, kwoty minimalnego i maksymalnego świadczenia pieniężnego na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, a także maksymalna kwota zasiłku stałego ulegają zmianie w terminach weryfikacji kryteriów dochodowych o 50% sumy kwot, o które*

---

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 447

² Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, 2270, z 2022 r. poz. 166

³ Aktualna kwota jest ustalana na podstawie art. 9 niniejszej ustawy

wzrosły kryterium dochodowe osoby samotnie gospodarującej i kryterium dochodowe na osobę w rodzinie.

Natomiast zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej kwotę tę określono w sposób następujący: *Pomoc na usamodzielnienie oraz pomoc na zagospodarowanie jest przyznawana osobie usamodzielnianej, której dochód miesięczny nie przekracza kwoty 1200 zł.*

2. W przypadku gdy dochód miesięczny osoby usamodzielnianej przekracza kwotę 1200 zł, można przyznać pomoc na usamodzielnienie lub pomoc na zagospodarowanie, jeżeli jest to uzasadnione jej sytuacją mieszkaniową, dochodową, majątkową lub osobistą.

3. Ustalając dochód osoby usamodzielnianej, uwzględnia się sumę dochodów tej osoby, jej małżonka oraz dzieci pozostających na jej utrzymaniu, podzieloną przez liczbę tych osób.

4. Ustalając dochód osoby usamodzielnianej, uwzględnia się dochody, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 111 oraz z 2021 r. poz. 1162, 1981, 2105 i 2270), uzyskane w miesiącu poprzedzającym miesiąc złożenia wniosku.

Moje zastrzeżenia w tym przypadku budzi także to, że granica dochodu, powyżej którego wychowanek pieczy zastępczej może nie uzyskać wsparcia na zagospodarowanie i usamodzielnienie (1200 zł miesięcznie), jest niższa od minimalnego wynagrodzenia wskazanego w § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 września 2017 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2022 r.⁴, który stanowi: *od dnia 1 stycznia 2022 r. ustala się minimalne wynagrodzenie za pracę w wysokości 3010 zł.*

Takie uregulowanie – w mojej ocenie – stoi w sprzeczności z budowaniem i wspieraniem aktywności zawodowej wychowanków. Wprawdzie wskazany art. 142 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej stanowi, że: *W przypadku gdy dochód miesięczny osoby usamodzielnianej przekracza kwotę 1200 zł można przyznać pomoc na usamodzielnienie lub pomoc na zagospodarowanie, jeżeli jest to uzasadnione jej sytuacją mieszkaniową, dochodową, majątkową lub osobistą*, ale takie rozwiązanie prawne może prowadzić do nierównego traktowania wychowanków, gdyż ostateczna decyzja zależy od uznaniowości urzędnika.

---

⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 1690

Podkreślam przy tym, że ustawowe ograniczenie kwotowe nie premiuje zaangażowania wychowanka w proces usamodzielniania.

Nadal też dostrzegam potrzebę uregulowania bądź doprecyzowania kwestii związanych z problemem usamodzielniania, w szczególności:

- ujenolicenia przepisów wymienionych ustaw w zakresie pomocy na usamodzielnienie, pomocy na zagospodarowanie, pomocy na kontynuowanie nauki (w tym umożliwienie korzystania ze środków na kontynuowanie nauki po uzyskaniu pełnoletności), pomimo dalszego pobytu w placówce;
- wskazania, na czym dokładnie ma polegać pomoc w uzyskaniu zatrudnienia oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych;
- ujednoczenia przepisów w sprawie opiekuna usamodzielnienia z jednoczesnym wskazaniem m.in. zadań, kwalifikacji, sposobu nadzoru nad jego pracą, a także uzupełnienia ich o standardy pracy i wskazówki metodyczne dla opiekuna, ustanowienia opiekuna usamodzielnienia z urzędu, jeśli osoba usamodzielniająca się nie wskazała opiekuna na 3 miesiące przed ukończeniem 18. roku życia;
- określenia roli powiatu i gminy w procesie usamodzielnienia oraz współpracy w tym w zakresie pomiędzy tymi jednostkami.

Mając na uwadze konieczność zapewnienia młodzieży, przebywającej na podstawie orzeczenia sądu w pieczy zastępczej i innych placówkach zapewniających całodobową opiekę, a także w domach dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży (o ile bezpośrednio przed przyjęciem do takiego domu przebywały w pieczy zastępczej lub w innej ww. placówce), najwyższych standardów wsparcia w procesie usamodzielnienia, które umożliwią im godny start w dorosłe życie, na podstawie art. 10a ust. 1 oraz art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka, zwracam się do Pani Minister o wprowadzenie jak najszybszych zmian w obowiązujących uregulowaniach prawnych w zakresie usamodzielniania, aby umożliwić wychowankom przebywającym w takich placówkach równy i godny start w dorosłe życie.

Łucja Wójcik

RZECZNIK PRAW DZIECKA
Mikołaj Pawlak
Mikołaj Pawlak